

Consequences of the Absence of Counselors in Elementary Schools from Teachers' Perspectives: Identifying and Analyzing Educational and Pedagogical Domains

Mazhar Babae*¹, Sharare Khoost²

1. (Corresponding Author): Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran Iran. Email: m.babaie@cfu.ac.ir
2. Bachelor of Elementary Education, Farhangian University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

Article Info	Abstract
<p>Article Type:</p> <p>Research Article</p> <p>Received Date: 17 October 2025</p> <p>Accepted Date: 23 January 2026</p> <p>Keywords: Educational consequences, Behavioral consequences, Elementary students, Lack of counselors, Elementary schools, Elementary teachers.</p>	<p>Background and Aims: The aim of the research was to identify the consequences of the lack of counselors in elementary schools in the educational and training areas of students from the perspective of teachers at this level to achieve this goal.</p> <p>Method: A critical paradigm, qualitative approach, and data-based strategy were used. The research field included elementary school teachers in Sanandaj. In-depth semi-structured interviews with data saturation criteria were used with 20 teachers</p> <p>Findings: The findings were obtained in two main sections: 1. Areas of counselors' presence in elementary schools: For students, teachers, and parents: such as dealing with students in puberty, identifying and rooting out students' problems before they become crises in adulthood, constructive interaction with students, helping teachers in many educational and training areas, interacting properly with parents and attracting their cooperation to solve students' problems, and sexual education of students. 2. Consequences of the absence of counselors in schools: for students, teachers and parents. Waste of teachers' training time by dedicating it to counseling, the prevalence of widespread problems related to puberty, the risk of child abuse, poor academic performance, domestic violence, confusion of students, etc.</p> <p>Conclusion: The results showed the need for these schools to have counselors. So that the absence of counselors has a negative impact on their educational performance and future as citizens, rather than on their academic performance.</p>

Cite this article: Babae, M., Khoost, Sh. (2026). Consequences of the Absence of Counselors in Elementary Schools from Teachers' Perspectives: Identifying and Analyzing Educational and Pedagogical Domains. *Research Strategies in Educational Sciences*, 3(4), 1-17. **DOI:** 10.22034/jrses.2026.553910.1111

Extended abstract

Introduction

Childhood is a very important period in the life of every individual, and the events of this period have a direct impact on adulthood. Therefore, paying attention to the issues of elementary students is very necessary. One of the basic measures to improve the mental health of individuals and society is to assign experienced counselors to elementary schools with the aim of reducing educational and training problems. Although counselors have been assigned to some elementary schools during recent reforms, the number of these schools is very small, and in most schools, the lack of counselors has led to students' problems being ignored and their issues remaining silent.

Accordingly, the present study seeks to identify the serious consequences of the lack of counselors in elementary schools. To achieve this goal, the experience and perspective of elementary teachers have been used, because elementary teachers spend the most time with students compared to other educational levels

and have a deep understanding of their problems and needs. Despite the importance of counselors in elementary schools, no independent research has been conducted on the consequences of the lack of counselors in these schools in Sanandaj. Therefore, in the current study, two questions were examined by interviewing elementary school teachers who do not have counselors in their schools: 1. How do elementary school teachers in Sanandaj analyze the role of counselors in elementary schools based on their experiences? 2. What do elementary school teachers in Sanandaj consider to be the educational and training consequences of the lack of counselors in elementary schools?

Methods

The aim of the present study was to identify the consequences of the lack of counselors in elementary schools from the perspective of elementary school teachers in Sanandaj. To achieve this goal, efforts were made to design, explain, and answer the following questions: 1. How do elementary school teachers in Sanandaj analyze the role of counselors in elementary schools based on their experiences? 2. What do elementary school teachers in Sanandaj consider to be the educational and training consequences of the lack of counselors in elementary schools? To achieve this goal, a critical paradigm, qualitative approach, and data-driven strategy were used. The research field included elementary school teachers in Sanandaj in the academic year 1402-1403. The data collection tool was a semi-structured in-depth interview that was conducted with 20 male and female teachers based on data saturation criteria. The criteria for selecting participants were being elementary school teachers, having at least 5 years of work experience at this level, understanding the problems and challenges of students in the field of education and training, and of course having a desire to participate in this issue voluntarily. The data analysis tactic included explicit and implicit content analysis. After classifying the interviewees' opinions, the indicators of necessity and consequences of the lack of a counselor in elementary schools were extracted from the interviews.

Results

The findings were obtained in two main sections: 1. Areas of counselors' presence in elementary schools: For students, teachers, and parents: such as dealing with students in puberty, identifying and rooting out students' problems before they become crises in adulthood, constructive interaction with students, helping teachers in many educational and training areas, interacting properly with parents and attracting their cooperation to solve students' problems, and sexual education of students. 2. Consequences of the absence of counselors in schools: for students, teachers and parents. Waste of teachers' training time by dedicating it to counseling, the prevalence of widespread problems related to puberty, the risk of child abuse, poor academic performance, domestic violence, confusion of students, etc.

Conclusion

In response to the first question about how primary school teachers in Kurdistan Province analyze the role of counselors in primary schools, these teachers consider the presence of counselors in primary schools to be very necessary and essential and believe that if counselors were present in primary schools, they could play a role in several areas. Including: teaching students in puberty how to deal with this period, analyzing and reducing emotional problems without labeling and judging, identifying and finding the root of problems in childhood before they become crises in adulthood, educating and teaching about sexual issues, etc. Although these may vary from environment to environment, the presence of a counselor is essential to help students, teachers, and parents. Because despite their efforts, teachers do not have enough time and expertise like counselors. The presence of a knowledgeable counselor in schools creates a safe environment for students to ask questions and problems and helps them reach the right solutions. In this way, the educational level and mental health of students are improved.

In response to the second question about the consequences of the lack of counselors in elementary schools, teachers pointed out several problems: the prevalence and prevalence of issues related to puberty, the lack of time for teachers to address all the challenges and problems of all students, the occurrence of child abuse, aggression and incompatibility in students, the increase in poor academic performance and as a result, dropout, distraction and lack of concentration, the increase in learning disorders, the growth and persistence of negative effects of family problems and cyberspace damage, etc. Therefore, it is concluded that the lack of counselors in elementary schools is harmful not only for students and the prevention of personal and social harm in them; also for teachers, parents, peers and, as a result, the increase in poverty and illiteracy, unemployment, personal and social abnormalities, loneliness, drug addiction, etc. For this reason, it is necessary to examine the allocation of counselors more seriously by educational administrators and planners.

Ethical considerations

Following the ethics of research

The ethical principles, honesty, and trustworthiness have been observed in this research. All participants gave their verbal consent to participate in the study and were assured of confidentiality.

Financial sponsor

This study did not have a financial sponsor and the costs were covered by the authors.

Authors' contribution

All authors participated in the design, implementation, and writing of this study. First author: Principal investigator and author of the abstract, methodology, data analysis, discussion, conclusion, and reviewer. Contribution 50./.

Second author: Author of the introduction, conducting interviews, editing, and preparation according to the journal's guidelines. Contribution 50./.

Conflict of interest

There is no conflict of interest between the authors and the Quarterly Journal of Research Strategies in Educational Sciences.

پیامدهای عدم حضور مشاوران در مدارس ابتدایی از منظر معلمان: شناسایی و واکاوی حیطه‌های آموزشی و تربیتی

مظهر بابایی^{۱*}، شراره خوست^۲

۱. نویسنده مسئول: گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: m.babaie@cfu.ac.ir

۲. کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان کردستان، سنندج، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>زمینه و هدف: هدف پژوهش، شناسایی پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی در حیطه‌های آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان از منظر معلمان این مقطع بود برای دستیابی به این هدف.</p> <p>روش: از پارادایم انتقادی، رویکرد کیفی و استراتژی داده‌بنیاد استفاده شد. میدان پژوهش، شامل معلمان مقطع ابتدایی سنندج بود. از مصاحبه عمیق نیمه‌ساخت‌یافته با ملاک اشباع یافتگی داده‌ها، با ۲۰ نفر از معلمان استفاده شد</p> <p>یافته‌ها: یافته‌ها در دو بخش اصلی به دست آمد: ۱. زمینه‌های حضور مشاوران در مدارس ابتدایی: برای دانش‌آموزان، معلمان و والدین: مانند برخورد با دانش‌آموزان در سن بلوغ، شناسایی و ریشه‌یابی مشکلات دانش‌آموزان پیش از تبدیل به بحران در بزرگسالی، تعامل سازنده با دانش‌آموزان، کمک به معلم در بسیاری از زمینه‌های تحصیلی و تربیتی، تعامل درست با والدین و جلب همکاری آن‌ها جهت حل مشکلات دانش‌آموزان و تربیت جنسی دانش‌آموزان. ۲. پیامدهای عدم حضور مشاوران در مدارس: برای دانش‌آموزان، معلمان و والدین. اتلاف وقت آموزشی معلمان با اختصاص به زمینه‌های مشاوره، غلبه مشکلات گسترده مربوط به سن بلوغ، رواج کودک‌آزاری، ضعف عملکرد تحصیلی، خشونت خانگی، سردرگمی دانش‌آموزان و ...</p> <p>نتیجه‌گیری: نتایج، نیاز این مدارس به حضور مشاور را نشان داد. به طوری که عدم حضور مشاور، بیشتر از تأثیر بر عملکرد تحصیلی آنها، بر عملکرد تربیتی و آینده آن‌ها به‌عنوان یک شهروند، تأثیر سوء دارد.</p>	<p>نوع مقاله: علمی پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۵</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۰۳</p> <p>کلیدواژه‌ها: پیامدهای آموزشی، پیامدهای تربیتی، دانش‌آموزان ابتدایی، عدم حضور مشاور، مدارس ابتدایی، معلمان مقطع ابتدایی.</p>
<p>استناد به این مقاله: بابایی، م؛ خوست، ش. (۱۴۰۴). پیامدهای عدم حضور مشاوران در مدارس ابتدایی از منظر معلمان: شناسایی و واکاوی حیطه‌های آموزشی و تربیتی. <i>راهبردهای پژوهش در علوم تربیتی</i>، ۳(۴)، ۱۷-۱.</p>	
<p>DOI: 10.22034/jrses.2026.553910.1111</p>	

مقدمه

مروزه در سالیان حضور مشاور در مدرسه ابتدایی نقش بسیار زیادی بر آینده فرد دارد؛ زیرا آموزش بزرگ‌ترین ابزار رشد و توسعه فرد و جامعه و همچنین وسیله‌ای برای شکوفایی سرمایه انسانی و پیشرفت ملی است. آموزش همچنین نقش کلیدی در تعیین این موضوع که زندگی بزرگسالی فرد چگونه خواهد بود، دارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۷). این آموزش تنها به مسائل تحصیلی دانش‌آموزان محدود نمی‌شود؛ بلکه رشد اخلاقی آن‌ها هم باید در نظر گرفته شود. رشد اخلاقی کودکان و نوجوانان مهم‌ترین بخش زندگی آنهاست و مدرسه محل مناسبی است که پس از خانواده به‌عنوان جایگاهی که نخستین پایه‌های اخلاقی و شخصیت‌های رفتاری و اخلاقی فرد در آن شکل می‌گیرد، حائز اهمیت است (قیومی بیدهدی و اعتماد اهری، ۱۳۹۸). یکی از اهداف و وظایف مهم آموزش و پرورش ایجاد زمینه برای رشد همه‌جانبه‌ی فرد و تربیت انسان‌های سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش در زندگی فردی و اجتماعی است (حسین بر و همکاران، ۱۴۰۰). به همین دلیل، حضور یک مشاور مجرب و حرفه‌ای در مدارس ابتدایی، نقش بسیار بزرگی در آینده دانش‌آموزان خواهد داشت. مشاوره در مقطع ابتدایی مانند مشاوره در مقطع متوسطه بالا الزامی است (اچ. هاردستی و ام. دیلارد، ۱۹۹۴) لذا عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی پیامدهای بسیاری را به همراه دارد.

مشاوره و راهنمایی به منزله یک فعالیت منظم و سازمان‌یافته، در سال ۱۹۰۸ میلادی در شهر بوستون آمریکا و به‌وسیله فردی به نام فرانک پارسونز^۳ که به پدر راهنمایی حرفه‌ای مشهور است، آغاز شد (ادهمی و همکاران، ۱۳۸۷) به نقل از اردیلی (۱۳۷۳). انجمن مشاوران مدرسه آمریکا^۴ ۲۰۱۲ ارتقای رشد فردی و شغلی اجتماعی همه دانش‌آموزان از طریق سازماندهی و تسهیل خدمات مشاوره و برنامه‌های جامع را به مشاوران مدرسه توصیه می‌کند (آر. مولن و گوئیرز، ۲۰۱۶). یافته‌های پژوهش بحرانی (۱۳۹۵) بر لزوم توسعه خدمات مشاوره در مدارس تأکید دارد.

مشاوره شغل بسیار حساسی است بخصوص که با مهم‌ترین رازهای زندگی مردم که نمی‌توانند به‌راحتی برای همه افراد بیان کنند، سروکار دارد؛ لذا این حرفه نیازمند افرادی است که علاوه بر دانش کافی بتواند اصول اخلاقی را به‌خوبی رعایت کنند فرساده و فکری (۱۳۹۸) به نقل از ناگنت و جونز^۵ (۲۰۰۹). علاوه بر حضور مشاور، کیفیت فعالیت مشاور هم از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. بر اساس پژوهشی که کیانی و همکاران (۱۳۸۷) انجام دادند، می‌توان گفت مشاورانی که در برابر مراجعان، مسئولیت بیشتری احساس می‌کنند و از فنون و تکنیک‌های مناسب برای بهبودی مراجع استفاده می‌کنند و از هیچ کاری برای سودرسانی و نیکوکاری در قبال مراجع فروگذار نیستند، از نظر شخصیتی، دارای آمادگی لازم برای بازبینی ارزش‌های اجتماعی، سیاسی و مذهبی هستند، ذهن گسترده‌ای دارند و از چالش و معما لذت می‌برند. حضور چنین مشاورانی در مدارس ابتدایی موجب رشد اخلاقی و تحصیلی دانش‌آموزان می‌شوند و آنها را برای حل چالش‌ها و مسائل زندگی آماده می‌کنند. به‌علاوه تربیت اخلاقی می‌بایست در بستر اجتماعی منطبق بر شرایط موجود و نیازهای حال و آینده فراگیران صورت پذیرد تا خروجی تعلیم و تربیت به‌عنوان فارغ‌التحصیلان بالنده، اخلاق‌مدار و تعالی‌یافته برای زندگی در عرصه‌های فردی و اجتماعی مهیا شوند (بیات، ۱۴۰۴).

کرمی و چوپانی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با موضوع تبیین ابعاد شخصیتی شایستگی مشاوران از دیدگاه مشاوران موفق بیان کردند که مسئولیت پذیر بودن، واگرااندیشی، منظم بودن، واقع بین بودن، انعطاف پذیری، جسور بودن، نقدپذیر بودن، تجربه جویی، پشتکار داشتن، خالق بودن، محتاط بودن، اصیل بودن، امیدواری و سازگاری بالا از جمله ویژگی‌های شخصیتی ضروری برای تبدیل شدن به یک مشاور شایسته و دستیابی به نتایج درمانی مطلوب می‌باشد. فقدان حضور چنین مشاورانی در مدارس ابتدایی، به‌خصوص در جوامع امروزی و سازوکارهای پیچیده روابط اجتماعی، چیزی نیست که بتوان از آن چشم‌پوشی کرد.

1. H. Hardesty & M. Dillard.

2. Boston.

3. Frank parsons.

4. ASCA.

5. R.Mullen & Gutierrez.

6 Nugent & Junes.

روان‌شناسی مدرسه به‌عنوان یکی از شاخه‌های تخصصی روان‌شناسی، حرفه‌ای نسبتاً جدید و در حال رشد است و هدف آن کمک به دانش‌آموزان در زمینه‌های هیجانی، رفتاری، اجتماعی و تحصیلی است. همچنین روان‌شناسی مدرسه یک رشته کارورز محور است؛ چراکه بیشتر روان‌شناسان مدرسه در محیط عملی یعنی مدارس فعالیت می‌کنند (رضایی شریف و همکاران، ۱۳۹۵) میلر و همکاران (۲۰۰۶).

یکی از زمینه‌های مهم و پرکاربرد مشاوره در مدارس و مسائل آموزشی، نقش مشاوران است که وظیفه راهنمایی و هدایت دانش‌آموزان را بر عهده دارند. در حوزه آموزشی و تحصیلی ارائه چنین خدماتی وابسته به آگاهی از نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان است. در نظام آموزشی، مشاوران نقش کلیدی در ارتقای کیفیت تحصیلی و سلامت روان دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. وظایف مشاوران مدرسه گسترده است و شامل راهنمایی تحصیلی، مشاوره شخصی، برنامه‌ریزی برای مدیریت بحران‌ها و حمایت از دانش‌آموزان در مواجهه با مسائل مختلف روانی و اجتماعی می‌شود. این مشاوران نه تنها در بهبود شرایط تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار هستند، بلکه در ارتقای سلامت روانی و عاطفی آنها نیز نقش دارند (حبیبی و همکاران، ۱۴۰۳). اهمیت نقش مشاور مدرسه در مواقع حساس و بحرانی به‌مراتب بیشتر است (الکساندر^۱ و همکاران (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «ما ضربان قلب مدرسه هستیم»: چگونه مشاوران مدرسه از سلامت روان دانش‌آموزان در طول همه‌گیری کووید-۱۹ حمایت کردند، به نقش مشاوران در سلامت روان دانش‌آموزان پرداخته‌اند. اینکه دانش‌آموزان بخصوص در سنین نوجوانی و جوانی با چه مسائلی روبرو هستند و در چه زمینه‌هایی نیازمند راهنمایی و مشاوره هستند، بایستی در خلال هرگونه برنامه‌ریزی مشاوره‌ای برای آنان موردبررسی قرار گیرد و مبنای برنامه‌ریزی یا اصلاح آن باشد (بحرانی، ۱۳۹۵، ص. ۲۴). افراد بیشتر سال‌های رشدشان را در مدرسه می‌گذرانند و آنها فقط نیاز علمی ندارند. آنها اجتماعی و احساسی هستند. افراد به تعلیم و تربیتی نیاز دارند که به آنها کمک کند تا هدفشان را پیدا کنند و خودشان و زندگی‌شان را درک کنند (حسینی و اسدی، ۱۳۹۸). همچنین این مسئله که کودکان در مدرسه چطور با چالش‌ها مواجه می‌شوند و تعامل آن‌ها با محیط اطرافشان چگونه است، نقش بسیار مهمی در شخصیت بزرگسالی آن‌ها دارد و حضور یک مشاور برای حل مشکلات دانش‌آموزان و جلوگیری از کژرفتاری آن‌ها در بزرگسالی می‌تواند بسیار مؤثرتر واقع شود. نکته‌ای که باید در نظر داشته باشیم، این است که جلوگیری از رفتار پرخطر بهتر است تا اینکه صبر کنیم فرد رفتار پرخطری انجام دهد و سپس به فکر درمان آن بيفتیم. به عبارتی ارتقای موفقیت اولیه مثبت بیشتر منطقی است تا صبر کنید تا مشکلات دانش‌آموزان پرخطر رخ دهد و سپس اقدام به رفع آن کنید (دین میلر، ۱۹۸۹). از نظر شهر کی‌نیا و کمانباز، (۱۴۰۰) آگاهی از میزان شیوع ابعاد مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان می‌تواند باعث مداخلات و ارائه خدمات زود هنگام شود و از عواقب شکست‌های تحصیلی که به دنبال مشکلات رفتاری ایجاد می‌شوند جلوگیری نماید. همچنین ناکافی بودن قدرت تجزیه و تحلیل در بین دانش‌آموزان که می‌تواند به کمک مشاوران تقویت شود، راه‌حل‌های مسائل روزمره که در روابط اجتماعی مؤثر است، می‌تواند کارایی روابط بین‌فردی را در فرد کاهش دهد (قاسم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین از نظر فرجیان و همکاران (۱۴۰۱). اگر آموزش مهارت‌های زندگی با برنامه، منظم و به‌طور مستمر در طول آموزش دانش‌آموزان تداوم داشته باشد، موجب رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان و همکاری و مشارکت همه‌جانبه میان خانواده‌ها، معلمان و مربیان خواهد شد.

حضور مشاور و مشاوره مؤثر در مدارس، نیازمند اقدامات و سازوکارهای پیچیده‌تر و حرفه‌ای‌تری است تا ضمن پاسخگویی مستدل و علمی به نیازهای دانش‌آموزان، توانایی و مهارت لازم برای مواجهه با چالش‌های حرفه‌ای موجود در بستر فرهنگی و اجتماعی خود را داشته باشند (همت و هرمزی، ۱۴۰۰، ص. ۱۳۰). به همین دلیل مطالعات و تجارب بالینی مختلفی نقش تأثیرگذار مشاورین را در حل مشکلات و معضلات درون‌فردی و بین‌فردی مورد تأکید قرار داده است؛ همچنین نشان داده‌اند که مشاورین به‌ویژه مشاورینی که از صلاحیت علمی و عملی برخوردار هستند، تأثیر زیادی در کمک به حل مشکلات مراجعین دارند و عملکرد این‌ها ضامن تقویت سلامت درون‌فردی افراد است و زمینه تحقق سلامت اجتماعی را نیز فراهم می‌کند (کریستین، ۲۰۰۹).

علی‌رغم برخی اقدامات مفیدی که در زمینه مشکلات مدارس ابتدایی صورت گرفته است؛ مشکلات و چالش‌های متعددی در مدارس وجود دارند. چرا که بدیهی است که کودکی دوره مهمی در زندگی هر فرد است و اتفاقات دوران کودکی بر زندگی بزرگسالی فرد نیز تأثیر

1. Alexander et al.

2. Dean Miller.

3. Christian.

دارد. به همین دلیل لازم است بادقت بیشتری به مسائل دانش‌آموزان دوره ابتدایی پرداخته شود. یکی از مهم‌ترین اقداماتی که می‌توان برای ارتقای سلامت روان فرد و جامعه انجام داد، تخصیص مشاور مجرب و حرفه‌ای به مدارس ابتدایی در راستای کاهش مشکلات آموزشی و تربیتی آنها است. خوشبختانه طی اصلاحات انجام شده در سال‌های اخیر، به برخی از مدارس ابتدایی، مشاور اختصاص داده شده است؛ اما تعداد مدرسی که مشاور در آن حضور دارد، بسیار کم است. باوجود تأکید فراوان بر لزوم حضور مشاور در مدارس ابتدایی، هنوز اقدامات منسجم و کافی در راستای تخصیص مشاوران مجرب به مدارس ابتدایی صورت نگرفته است و این مشکل مختص به مدارس ایران نیست و در بسیاری از کشورهای دیگر هم به همین صورت است. براون و دیوید^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی با توجه به نقش اساسی مشاوران مدرسه، به نسبت پایین‌تر مشاور مدرسه به دانش‌آموز در آموزش عمومی ایالات متحده پرداخته‌اند. و همین عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی منجر به غافل شدن از بسیاری از مشکلات دانش‌آموزان و مسکوت ماندن مشکلات آنها شده است.

درست از همین رو، پژوهش حاضر در پی شناسایی نمودن پیامدهای جدی عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی است. برای تحقق این امر مهم از نظر و تجربه معلمان ابتدایی بهره گرفته است؛ زیرا معلمان دوره ابتدایی نسبت به دوره‌های تحصیلی دیگر، زمان بیشتری را با دانش‌آموزان سپری می‌کنند؛ به همین دلیل شناخت زیادی از مشکلات دانش‌آموزان دارند و به‌خوبی از نیازهای آنها آگاه هستند. معلمان با سابقه بالا، طبق تجربه کاری خودشان، چالش‌های هر دوره را به یاد دارند و به‌خوبی می‌توانند چالش‌های جدید را شناسایی کنند. باوجود اهمیت حضور مشاور در مدارس، تاکنون پژوهشی در خصوص شناسایی پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی شهر سنندج، صورت نگرفته است؛ لذا در این مقاله با مصاحبه با معلمان مدارس ابتدایی که در مدرسه‌شان مشاور حضور ندارد، قرار است بررسی شود که عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی، چه پیامدهای تربیتی و آموزشی را به دنبال دارد؟

روش

هدف پژوهش حاضر، شناسایی پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی از منظر معلمان ابتدایی در شهر سنندج بود. برای دستیابی به این هدف، از پارادایم انتقادی، رویکرد کیفی و استراتژی داده‌بنیاد بهره برده شد. میدان پژوهش شامل معلمان مقطع ابتدایی شهر سنندج در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه عمیق نیمه‌ساخت یافته بود که با ملاک اشباع یافتگی داده‌ها، با ۲۰ نفر از معلمان زن و مرد مصاحبه صورت گرفت. معیار انتخاب مشارکت‌کنندگان، معلم ابتدایی بودن، داشتن حداقل ۵ سال سابقه کار در این مقطع، شناخت مشکلات و چالش دانش‌آموزان در حوزه آموزشی و تربیتی و البته داشتن تمایل به شرکت در این موضوع به‌صورت اختیاری، بود. تاکتیک تحلیل داده‌ها، شامل تحلیل محتوای آشکار و پنهان بود. پس از طبقه‌بندی نظرات مصاحبه‌شوندگان، شاخصه‌های ضرورت و پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی، از مصاحبه‌ها استخراج شد. مصاحبه‌شوندگان با روش نمونه‌گیری هدفمند معیار محور انتخاب شدند. معیارهای انتخاب، شامل: حضور حداقل ۳ تا ۵ سال در یک مدرسه، آشنایی کافی با فرایند کار مشاوره، شناخت چالش‌های دانش‌آموزان نیازمند مشاوره و خانواده‌های آنها، داشتن وقت برای انجام مصاحبه به‌صورت اختیاری و ارادی و معیارهای خروج نیز شامل: حضور کمتر از ۳ تا ۵ سال در یک مدرسه، عدم اطلاع و شناخت از فرایند کار مشاوران، نداشتن وقت برای مصاحبه، عدم شناخت چالش دانش‌آموزان و خانواده‌های آنها، عدم تمایل به حضور در مصاحبه به‌صورت اختیاری و آگاهانه، بود

پژوهش حاضر در سه گام اصلی و هر کدام در چند مرحله صورت گرفت. در گام اول به بررسی مبانی نظری، پیشینه‌ی پژوهش و خلا پژوهش پرداخته شد و هدف پژوهش که همانا شناسایی پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی بود، مشخص تعیین گردید. در گام دوم به جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختار یافته در مدارس ابتدایی شهر سنندج و بین معلمان پرداخته شد و مصاحبه‌ها به صورت حضوری ضبط و ضمن یادداشت برداری جانبی، پیاده‌سازی دقیق و کامل گردید. ضمن طرح سوالات اصلی، سوالات دیگری نیز به فراخور محتوا، میزان کلی بودن و یا ابهام در حرف مصاحبه‌شوندگان، مطرح گردید که از فردی به فرد دیگر تعدادی نوع آن متفاوت بود. در گام سوم خواندن دقیق و مکرر داده‌ها برای فهم معنای آنها صورت گرفت و سپس دسته‌بندی داده‌ها و تحلیل یافته‌ها انجام شد که خود شامل چند مرحله بود. در مرحله‌ی اول داده‌ها کدگذاری باز شد و سپس کدگذاری محوری و انتخابی صورت گرفت و یافته‌های

1. Brown and David.

پژوهش در سه بخش: پیامدهای عدم حضور مشور در مدارس ابتدایی برای دانش‌آموز، برای معلم و برای والدین دسته‌بندی شدند. در نهایت، تحلیل نهایی یافته‌های پژوهش صورت گرفت.

جهت اعتمادپذیری و اتکاپذیری یافته‌های پژوهش اقدامات مختلفی صورت گرفت: ابتدا سوالاتو هدف پژوهش در اختیاردو تن از اساتید حوزه مشاوره قرار گرفت و نظرات ایشان هم اعمال شد، سپس یافته‌های پژوهش پس از چند روز تعلیق و تأخیر عامدانه جهت فاصله‌گرفتن ذهن پژوهشگران، بررسی مجدد شد و اصلاحاتی در آن صورت گرفت؛ یافته‌های پژوهش در اختیار چند نفر از مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و توسط آنان تأیید شد و در صورت لزوم اصلاحاتی در آن انجام شد؛ پس از پایان کار، یافته‌های پژوهش، مجدد در اختیار دو نفر از اساتید حوزه‌ی تربیتی و مشاوره قرار گرفت و بر مبنای نظرات آنان، متن نهایی پژوهش بازنگری شد. موازین اخلاقی: در این پژوهش، تمام اصول اخلاقی شامل: جلب رضایت مشارکت‌کنندگان جهت شرکت در پژوهش، اصل رازداری، امانت‌داری در داده‌ها، اصل حق انتخاب برای ادامه و یا انصراف در مصاحبه، حق ملاحظه نهایی داده‌ها، در صورت تمایل، احترام به وقت آنها، عدم کاربست زور و فشار و... را مراعات نموده‌اند.

جدول شماره ۱: مشخصات مصاحبه‌شوندگان

کدها	جنسیت	سن	تحصیلات	سابقه تدریس در مدرسه ابتدایی
۱	زن	۳۹	کارشناسی آموزش ابتدایی	۱۷
۲	زن	۳۳	کارشناسی آموزش ابتدایی	۹
۳	زن	۳۰	کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی	۹
۴	زن	۴۱	کارشناسی ارشد زمین شناسی	۱۷
۵	زن	۴۵	کارشناسی آموزش ابتدایی	۲۱
۶	زن	۴۶	کارشناسی علوم تربیتی	۲۶
۷	زن	۴۸	کارشناسی علوم تربیتی	۲۶
۸	زن	۴۹	کارشناسی آموزش ابتدایی	۲۷
۹	زن	۵۱	کارشناسی آموزش ابتدایی	۲۸
۱۰	زن	۳۷	کارشناسی علوم تربیتی	۱۳
۱۱	زن	۴۱	کارشناسی آموزش ابتدایی	۱۸
۱۲	زن	۴۰	کارشناسی علوم تربیتی	۱۸
۱۳	زن	۴۳	کارشناسی آموزش ابتدایی	۲۰
۱۴	زن	۳۹	کارشناسی آموزش ابتدایی	۱۹
۱۵	زن	۴۱	کارشناسی آموزش ابتدایی	۲۱
۱۶	زن	۴۲	کارشناسی آموزش ابتدایی	۱۸
۱۷	زن	۴۱	کارشناسی آموزش ابتدایی	۱۸
۱۸	زن	۳۱	کارشناسی مشاوره	۱۱
۱۹	مرد	۳۲	کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی	۵
۲۰	زن	۳۸	کارشناسی آموزش ابتدایی	۱۷

یافته‌ها

ویژگی‌های به باور معلمان، حضور یک مشاور آگاه و کارآموده در مدارس این امکان را فراهم می‌کند که دانش‌آموزان یک هم‌فکر و هم‌دل در کنار خود داشته باشند؛ فردی که بتوانند به راحتی پرسش‌ها و مسائلشان را با او در میان بگذارند و به راه‌حل‌های صحیح دست یابند. به همین دلیل، حضور مشاور نه تنها می‌تواند وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود بخشد، بلکه سطح سلامت روان آنان را نیز ارتقا دهد. در

این جا بر اساس یافته‌ها، تلاش شد تا ابتدا نقش مشاور در مدارس ابتدایی از منظر معلمان ابتدایی بررسی شده و سپس پیامدهای عدم حضور مشاور، نشان داده شود.

۱. نقش و ضرورت حضور مشاور در مدارس ابتدایی از منظر معلمان

۱-۱ برای دانش‌آموزان

۱-۱-۱ حل مشکلات دانش‌آموزان در مدرسه بدون برچسب خوردن و قضاوت شدن

حضور مشاور در مدرسه سبب می‌شود دانش‌آموزان بتوانند بدون ترس از قضاوت یا برچسب‌های ناروا، مشکلات خود را بیان کنند. در چنین شرایطی، معلمان نیز می‌توانند با ارجاع غیرمستقیم دانش‌آموز به مشاور، از بروز مقاومت والدین جلوگیری نمایند. مصاحبه‌شونده شماره ۱ بیان کردند: «بسیاری از خانواده‌ها از مشکلات فرزندشان آگاهی دارند اما می‌گویند مگر بچه من دیوانه است که او را نزد مشاور ببرم؛ اما اگر مشاور مدرسه حضور داشت به راحتی دانش‌آموز را به او ارجاع می‌دادیم حتی از لفظ مشاور هم استفاده نمی‌کردیم. می‌گفتم یکی از معلمان می‌خواهد با تو حرف بزند.» (موارد مشابه: ۹، ۱۱ و ۱۶).

۱-۱-۲ ریشه یابی مشکلات دانش‌آموزان

مشاور با بهره‌گیری از دانش تخصصی خود قادر است منشأ مشکلات را به درستی شناسایی کند؛ امری که از توان معلمان خارج است و در صورت فقدان مشاور، فرایند کشف علت بسیار طولانی و دشوار می‌شود. مصاحبه‌شونده شماره ۳ تعریف کردند: «یکی از دانش‌آموزهای خودم، ارتباط عالی با دیگران دارد، آرام است، در زمینه درسی فوق العاده عالی عمل می‌کند اما با کوچک‌ترین اتفاقی مانند بحث ساده با دوستان خود، تمایل دارد با مادرش تماس بگیرد و به خانه برگردد. بسیار پیگیری کردم تا متوجه شدم این دانش‌آموز به دلیل جریاناتی که سال گذشته از سر گذارنده است، دچار اضطراب شدیدی شده است.» (موارد مشابه: ۳ و ۹)

۱-۱-۳ ایجاد حس خوشایند حل مسئله

یاری مشاور به دانش‌آموز در رفع یک مشکل، احساس رضایت و خرسندی عمیقی در او ایجاد می‌کند؛ بنابراین برای مراجعه بیشتر به مشاور ترغیب می‌شود و دوستان خود را نیز برای انجام این کار ترغیب می‌کند. مصاحبه‌شونده شماره ۴ معتقدند: «اگر مشاور در مدارس ابتدایی حضور داشته باشد و اطمینان دانش‌آموزان را در سن پایین جلب کند مراجعه به مشاور و کمک‌گرفتن از او در وجود کودک نهادینه می‌شود و وقتی مشاور به او راهکاری ارائه می‌دهد و مشکل دانش‌آموز حل می‌شود، حس خوشایندی شکل می‌گیرد.»

۱-۱-۴ تحمل‌پذیر نمودن سوگ والدین

کودکان در برابر فقدان عزیزان بسیار آسیب‌پذیرند و نیاز مبرم به راهنمایی دارند. حضور مشاور می‌تواند آنان را در پذیرش و مدیریت این تجربه تلخ یاری دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ اظهار داشتند که: «یکی از دانش‌آموزان که پدرش فوت شده است گاهی توی فکر فرومی‌رود و با هر خاطره‌ای از پدر بچه‌ها یا کلمه مربوط به بابا حساسی در فکر فرومی‌رود چنین کودک‌کی نیاز به مشاور دارد.»

۱-۱-۵ مشارکت در تربیت جنسی دانش‌آموزان

از مهم‌ترین عرصه‌هایی که در نظام آموزشی ما مغفول مانده، تربیت جنسی است. مشاور می‌تواند با راهنمایی تخصصی، از بروز مشکلات رفتاری و پیامدهای نامطلوب در این حوزه پیشگیری نماید. مشاوره شونده شماره ۱۶ اظهار نمودند که: «بعضی از دانش‌آموزانم از نظر جنسی مشکلاتی دارند و واقعاً به مشاور نیاز دارند.»

۱-۱-۶ شناسایی و درمان رفتارهای نامتعارف دانش‌آموزان

دانش‌آموزان دارای مشکلات رفتاری به دلیل فقدان کفایت رفتاری در معرض خطر شکست تحصیلی قرار دارند، در همین خصوص مصاحبه‌شونده شماره ۱۶ خاطره‌ای تعریف کردند: «در کلاس من چند نفر از دانش‌آموزان به مشاور نیاز دارند بعضی از رفتار دانش‌آموزان عجیب است مثلاً در زنگ تفریح در حیاط پشتی مدرسه جمع می‌شوند که روح احضار کنند و واقعاً مشاور لازم دارند.»

۱-۲ برای معلمان

۱-۲-۱ تسهیل تعامل با دانش‌آموزان در سن بلوغ

سن بلوغ تغییرات بسیار زیادی را در فرد ایجاد می‌کند و دانش‌آموزان به دلیل سن کم و خامی خود نمی‌توانند این تغییرات را مدیریت کنند؛ بنابراین نحوه برخورد با دانش‌آموزانی که در سن بلوغ هستند؛ یکی از دغدغه‌های مهم معلمان در مدارس ابتدایی است. مصاحبه‌شونده شماره ۱ معتقدند: «واقعاً لازم است مخصوصاً برای دوره دوم ابتدایی که در سن بلوغ هستند و در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند.» (موارد مشابه: ۴، ۶ و ۸).

۱-۲-۲ تسهیل مواجهه با دانش‌آموزان پرخاشگر

پرخاشگری یکی از مشکلات جدی و نگران‌کننده در کودکی و نوجوانی است. مصاحبه‌شونده شماره ۱ بر این باورند که: «حضور مشاور برای کمک به دانش‌آموزان پرخاشگر و راهنمایی کردن معلم برای تسهیل تعامل با این دانش‌آموزان ضروری است». (موارد مشابه: ۱۹).

۱_۲_۳_ فراهم کردن زمینه تعامل سازنده معلم با والدین

وجود مشاور می‌تواند از تعارض میان توصیه‌های خانه و مدرسه بکاهد و هماهنگی میان این دو نهاد را در راستای رشد همه‌جانبه کودک افزایش دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۴ معتقدند که: «حضور مشاور بسیار ضروری است مخصوصاً برای والدین. ما با والدین مشکل داریم. گاهی مسائلی را به دانش‌آموزان می‌گوییم اما گاهی از خانواده‌ها مشاوره اشتباه می‌گیرند و کاملاً به هم می‌ریزند و سردرگم می‌شوند. به عبارتی میان آموخته‌های مدرسه آن‌ها و آموخته‌های خانه تعارض پیش می‌آید».

۱_۲_۴_ افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان دارای مشکلات جسمی

دانش‌آموزی که مشکلی جسمی دارد، روحیه‌اش هم تحت تأثیر قرار خواهد گرفت و به مشاور نیازمند است. مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ معتقدند: «یکی از دانش‌آموزانم هم کمی پایش مشکل دارد و هم قندخونش بالاست به همین دلیل به شدت دچار کمبود اعتماد به نفس است. من خودم یکسری کار انجام می‌دهم که اعتماد به نفسش را بالا ببرم اما خب اگر مشاور حضور داشت قطعاً نتیجه بهتری به دست می‌آمد».

۱_۲_۵_ تسهیل مواجهه با دانش‌آموزان دچار اختلال یادگیری

اختلالات یادگیری نیازمند مداخلات تخصصی است که از حیثه توان معلمان فراتر می‌رود. حضور مشاور امکان راهنمایی علمی و دقیق را برای معلمان فراهم می‌سازد. مصاحبه‌شونده شماره ۱ عقیده دارند که: «یکسری از دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری هستند، تعامل با این دانش‌آموزان مشکل است و معلم به راهنمایی مشاور نیاز دارد».

۱_۳_ برای والدین

۱_۳_۱_ یادآوری نیاز دانش‌آموزان به گفت‌وگو

شاغل بودن والدین گاهی باعث غفلت از نیازهای روحی کودکان می‌شود؛ یکی از این نیازها، نیاز به گفت‌وگو است. گاهی والدین نمی‌توانند این نیاز دانش‌آموزان را برطرف کنند، حضور مشاور در چنین شرایطی باعث می‌شود دانش‌آموزان بتوانند با مراجعه به مشاور و راهنمایی گرفتن از او، پاسخگوی این نیاز خود باشند. مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقدند: «دانش‌آموزان نیاز به یک فضای صمیمی دارند تا عقاید و احساسات خود را بیان کنند، گاهی والدین هردو شاغل هستند و وقت کافی ندارند یا معلم به علت مشغله درسی از این مسئله غافل می‌شود اگر مشاور در مدرسه حضور داشت دانش‌آموز می‌توانست به او مراجعه کند». (مورد مشابه: ۱۵).

۱_۳_۲_ تسهیل همکاری والدین با معلم برای حل مشکلات فرزندشان

مشاور با آگاهی‌بخشی به والدین، نگاه آنان را نسبت به نقش مدرسه و مشاوره تغییر می‌دهد و زمینه همکاری مؤثرتر خانواده و معلم را فراهم می‌سازد. مصاحبه‌شونده شماره ۲۰ بیان کردند: «در جلسه اولیا و مربیان به والدین می‌گویم درست است که دانش‌آموزان مدت زیادی را در مدرسه هستند اما صرفاً محیط مدرسه کافی نیست و ما برای تبلیغ فرهنگ مراجعه به مشاور باید از کمک خانواده‌ها استفاده کنیم و ابتدا خانواده‌ها را توجیه کنیم که نیت مشاور، کمک به دانش‌آموزان است و اینطور خیلی کار آسان‌تر می‌شود». (موارد مشابه: ۱۰، ۱۳).

۲. پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی از منظر معلمان ابتدایی

۱_۲_ برای دانش‌آموزان

۱_۱_۲_ مشکلات هیجانی

الف) بی‌توجهی به مشکلات گسترده مربوط به سن بلوغ

بلوغ، دوره‌ای مهم و تعیین‌کننده در زندگی دانش‌آموزان است. مشاور می‌تواند در پذیرش این تغییرات و کاهش تأثیرات منفی آن، از قبیل گوشه‌گیری یا پرخاشگری، یاری‌رسان باشد. مصاحبه‌شونده شماره ۶ اظهار داشتند که: «سرکلاس من اکثر دانش‌آموزان به سن بلوغ رسیده‌اند و همین باعث شده برخی گوشه گیر و منزوی شوند و برخی پرخاشگر شوند که در هر دو صورت تمرکزی بر روی مسائل تحصیلی ندارند». (موارد مشابه: ۱، ۵، ۶، ۸، ۹، ۱۱، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۰).

ب) بی‌توجهی به ریشه عدم تمرکز دانش‌آموزان بر درس

مشاور قادر است عوامل اصلی عدم تمرکز دانش‌آموزان را شناسایی و راهکارهای مؤثر برای افزایش تمرکز و بهره‌وری ارائه دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۴ تعریف کردند: «دانش‌آموزان واقعاً سردرگم هستند نمی‌دانند درس بخوانند یا به قول امروزی‌ها به قر و فرشان

مشغول باشند. گاهی واقعا حواسشان به درس نیست و مشغول سرگرمی‌های خودشان هستند و این واقعاً نگران کننده است». (موارد مشابه: ۵، ۱۳، ۱۶ و ۱۹)

ج) تاثیر سوء اضطراب جدایی بر عملکرد دانش‌آموزان

یکی از شایع‌ترین مشکلات معلمان پایه اول ابتدایی، اضطراب جدایی دانش‌آموزان است که لازم است به این مسئله به صورت تخصصی پرداخته شود. مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ اظهار نمودند که: «دانش‌آموزان پایه اول اضطراب جدایی دارند و بعد از جدا شدن از مادرشان گریه می‌کنند و ناراحت هستند، وجود مشاوره که تخصص داشته باشد، بسیار ضروری است». (موارد مشابه: ۹ و ۱۱)

۲_۱_۲_ ناسازگاری دانش‌آموزان با همدیگر

مشاور با آموزش مهارت‌های تعامل و کنترل هیجانات، می‌تواند سازگاری و همدلی میان دانش‌آموزان را افزایش دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۶ بیان کردند: «در کلاس من دانش‌آموزان باهم سازگاری ندارند و بیش از حد حواسپرت هستند و به درس‌ها توجه نمی‌کنند». (موارد مشابه: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۱۶ و ۱۹)

۲_۱_۳_ ضعف تحصیلی

مسائل آموزشی دانش‌آموزان از مسائل حائز اهمیت در مدرسه است و اگر مشاور در مدرسه حضور داشت می‌توانست در مسائل آموزشی کمک‌حال معلمان باشد و با دادن مشاوره تحصیلی به دانش‌آموزان، کیفیت آموزش را بهبود بخشد. مصاحبه‌شونده شماره ۳ بیان کردند: «در بسیاری از موارد می‌شد از کمک مشاور استفاده کرد. مواردی مانند: ضعف تحصیلی و ارائه راهکار برای تقویت درس‌ها، مثلاً درس‌های حفظی را چطور بخوانند و درس‌های عملی را چطور و چقدر تمرین کنند خصوصاً در پایه ششم و برای آزمون تیزهوشان». (موارد مشابه: ۵، ۱۰، ۱۲، ۱۶ و ۱۷)

۲_۱_۴_ سردرگمی دانش‌آموزان

دانش‌آموزان ابتدایی ساده و زودباورند و همین باعث می‌شود هر چیزی را به‌سادگی بپذیرند و در ورطه عمل ندانند که چه کاری درست است و چه کاری نادرست؛ به همین دلیل به راهنمایی نیاز دارند. مصاحبه‌شونده شماره ۵ معتقدند: «سردرگمی دانش‌آموزان باعث می‌شود نیازمند یک نفر باشند که آن‌ها را راهنمایی کند و اگر به ما مراجعه کنند، صرفاً می‌توانیم تجربه‌ها و دیدگاه‌های خودمان را بازگو کنیم چون در این زمینه تخصص نداریم اما مشاور به این کار آگاهی دارد و بهتر می‌تواند آن‌ها را راهنمایی کند». (موارد مشابه: ۱۴)

۲_۱_۵_ تبدیل مشکلات جزئی کودکان به یک بحران در بزرگسالی

مشکلات کودکان اگر در سنین پایین حل شوند، به بزرگسالی آن‌ها منتقل نمی‌شوند و راحت‌تر می‌توان آن‌ها را درمان کرد. مصاحبه‌شونده شماره ۱ عقیده دارند: «عدم حضور مشاور باعث می‌شود مشکلات جزئی بزرگ‌تر شوند. همین مشکل پرخاشگری اگر حل نشود کم‌کم وارد خانواده می‌شود و باعث انزوای او می‌شود در رابطه با دوستان باعث انزوای او می‌شود».

۲_۱_۶_ تاثیر سوء آزاری و مزاحمت بر روحیه و عملکرد دانش‌آموزان

ممکن است برای هر دانش‌آموزی، مزاحمت ایجاد شود و یا مورد کودک‌آزاری قرار بگیرد، به همین دلیل ضروری است که بتوانند از مشاوره امین و آگاه کمک بگیرند. وجود مشاور، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا در مواجهه با خطرات و آزارها، پشتیبانی و راهنمایی لازم را دریافت کنند. مصاحبه‌شونده شماره ۵ اظهار داشتند که: «پارسال یکی از دانش‌آموزان به من مراجعه کرد و از من پرسید آیا مشاور داریم؟ گفتم خیر با استرس گفت می‌توانم با شما حرف بزنم؟ گفتم بله. گفت که در مسیر مدرسه فردی مزاحم او می‌شود من با خانواده او تماس گرفتم و به آن‌ها اطلاع دادم».

۲_۱_۷_ غفلت از پایین بودن اعتماد به نفس دانش‌آموزان

اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان در سنین اولیه زندگی آن‌ها شکل می‌گیرد و تمام زندگی آن‌ها را تحت شعاع خود قرار می‌دهد؛ نحوه برخورد و تعامل با دانش‌آموزان بر اعتمادبه‌نفس آن‌ها تأثیر می‌گذارد. عدم حضور مشاور می‌تواند موجب پایین بودن اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان شود. مصاحبه‌شونده شماره ۱۲ اعلام کردند که: «از جمله مشکلاتی که سرکلاس من وجود دارند می‌توانم به اعتماد به نفس کم دانش‌آموزان اشاره کنم».

۲_۱_۸_ عدم پرداختن به دلایل بی‌حوصلگی و تنبلی دانش‌آموزان

گاهی دانش‌آموزی استعداد دارد؛ اما به دلیل بی‌حوصلگی و تنبلی خودش، فعالیتی انجام نمی‌دهد و این طبیعی نیست و حتماً باید ریشه‌یابی شود و مشکل را حل کرد. این ریشه‌یابی و حل مشکلات در صورت حضور مشاور، بهتر و سریع‌تر انجام می‌شود. مصاحبه‌شونده شماره ۱۲

اشاره کردند: «تبلی دانش آموزان، کندنویسی دانش آموزان و حوصله نداشتن دانش آموزان سرکلاس، از جمله مشکلاتی است که در کلاس من وجود دارند».

۲_۱_۹_ غفلت از آسیب‌های فضای مجازی

فضای مجازی زندگی همه انسان‌ها را تحت تأثیر قرار داده است؛ اما دانش آموزان بیشتر از هر بزرگسالان در معرض این آسیب هستند. لازم است آن‌ها آگاهانه با فضای مجازی مواجه شوند. مصاحبه‌شونده شماره ۲ معتقدند: «این نسل بیشتر از هر نسل دیگری در معرض آسیب‌های فضای مجازی هستند و این آسیب‌ها روز به روز بیشتر می‌شوند از مشاور می‌خواستم خطرات روحی و روانی فضای مجازی را به دانش آموزان گوش زد کند و از آن‌ها بخواهد هوشیار باشند. خود من گاهی سرکلاس در این باره با آن‌ها صحبت می‌کنم اما به دلیل کمبود وقت نمی‌توانم مفصل به این موضوع پرداخت». (موارد مشابه: ۱۵)

۲_۱_۱۰_ مسکوت ماندن ناهنجاری‌های اخلاقی

اخلاق و رفتار دانش آموزان از مباحث بسیار مهمی است و پایه و اساس رفتار آنها، در کودکی شکل می‌گیرد؛ بنابراین مهم است به این مسئله توجه کنیم. مصاحبه‌شونده شماره ۱۸ معتقدند: «اگر مشاور در مدرسه حضور داشت سعی می‌کردم در مسائل اخلاقی و رفتاری دانش آموزان از او کمک بخواهم. از مشاور می‌خواستم تا جلسات گفتگو برای دانش آموزان برگزار کند. خود من سعی می‌کنم گاهی این کار را انجام بدهم؛ اما وقت واقعاً کم است و نمی‌شود زیاد این کار را انجام بدهم». (موارد مشابه: ۵ و ۱۸)

۲_۱_۱۱_ عدم برخورد صحیح با دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری

اختلال یادگیری از جمله مشکلاتی است که معلمان و دانش آموزان با آن سروکار دارند. هزینه‌های بالای مشاوره آزاد، باعث می‌شود بعضی از خانواده‌ها نتوانند فرزند دارای اختلالشان را نزد مشاور ببرند و این دانش آموزان نیاز دارند که به صورت تخصصی با آن‌ها کار شود. مصاحبه‌شونده شماره ۸ بر این باورند که: «بکودکانی که اختلال یادگیری هستند باید به صورت تخصصی و فردی با آن‌ها کار شود و به دلیل عدم حضور مشاور در مدرسه، آن‌ها را به مرکز مشاوره معرفی می‌کنیم».

۲_۱_۱۲_ غفلت از تاثیر منفی طلاق بر روحیه و عملکرد دانش آموزان

جدایی والدین، ضربه روحی سختی برای دانش آموزان محسوب می‌شود و لازم است اقداماتی برای بازسازی روحیه آن‌ها انجام داد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۲ تعریف کردند: «یکی از دانش آموزانم فرزند طلاق است و واقعا به کمک مشاور نیاز دارد». (موارد مشابه: ۱۱ و ۱۲)

۲_۲_ برای معلمان

۲_۲_۱_ عدم تخصص معلمان در زمینه مشاوره

معلمان ابتدایی حتی در صورت تشخیص مشکلات دانش آموزان تخصص کافی برای حل این مشکلات را ندارند. مصاحبه‌شونده شماره ۹ معتقدند: «من در زمینه مشاوره، تخصص کافی ندارم، با اصول مشاوره آشنا نیستم و نمی‌توانم آنطور که شاید و باید به دانش آموز کمک کنم اما اگر مشاور بود می‌توانست این مسائل را حل کند». (موارد مشابه: ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵)

۲_۲_۲_ عدم زمان کافی معلم برای حل همه مشکلات دانش آموزان

معلم دوره ابتدایی، تأثیر بسیار زیادی بر دانش آموزان دارد؛ اما به دلیل تراکم درس‌ها حتی اگر تخصص داشته باشد، ممکن است نتواند زمان کافی را برای حل مشکلات دانش آموزان اختصاص دهد. مصاحبه‌شونده شماره ۳ معتقدند: «به دلیل جمعیت زیاد کلاس‌های درسی، معلم نمی‌تواند وقت کافی برای حل کردن مشکلات تمام دانش آموزان، بگذارد». (موارد مشابه: ۱، ۲، ۳، ۱۲ و ۱۸)

۲_۲_۳_ تاثیر سوء کنترل گری بر دانش آموزان

کنترل گری و امرونهی کردن به دانش آموزان، در بسیاری از موارد نتیجه عکس می‌دهد؛ بنابراین ضروری است که بدانیم چطور با آن‌ها برخورد کنیم. یکی از عوامل مهمی که بر مدیریت رفتار در کلاس درس تأثیر می‌گذارد، مدیریت هیجان توسط معلم است. مصاحبه‌شونده شماره ۶ معتقدند: «پایه‌های دوره دوم ما نیازمند صحبت کردن رو در رو هستند نه اینکه از دور با آنها ارتباط بگیریم یا بخواهیم آن‌ها را کنترل کنیم». (موارد مشابه: ۱۸)

۲_۲_۴_ فرایند دشوار حل مشکلات دانش آموزان

متأسفانه، به دلیل عدم حضور مشاور در مدارس گاهی هیچ اقدامی برای حل مشکل دانش آموزان توسط والدینشان انجام نمی‌گیرد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۵ معتقدند: «گاهی والدین از پس مخارج مشاور آزاد بر نمی‌آیند، گاهی می‌ترسند دوست و آشنا متوجه شود و به فرزندشان انگ دیوانه بودن بچسبانند و... البته ناگفته نماند گاهی به دلیل عدم زمان کافی و عدم تخصص معلمان در زمینه مشاوره، بسیاری از مشکلات دانش آموزان شناسایی نمی‌شوند و مسکوت باقی می‌مانند». در صورت عدم حضور مشاور، معلم سعی میکند طبق

تجربیات کاری خودش به دانش‌آموزان کمک کند اما به دلیل عدم تخصص در زمینه مشاوره، ممکن است مشکل را ناقص حل کند. (موارد مشابه: ۲، ۴، ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲). در صورت عدم حضور مشاور در مدرسه، معلم سعی کند مشکل را به کمک خانواده‌ها حل کند یا به مدیر ارجاع دهد که به آموزش و پرورش اطلاع بدهد و دانش‌آموز را به مرکز مشاوره معرفی کنند که این فرایند طولانی است و در بسیاری از موارد خانواده‌ها همکاری نمی‌کنند یا به دلیل هزینه‌های بالای مشاور آزاد، فرزندان خود را نزد مشاور نمی‌برند.

۲-۳ برای والدین

۲-۳-۱ غفلت از تاثیر سوء مشکلات خانوادگی بر عملکرد تحصیلی

جدایی والدین، فوت و یا افسردگی آنها، ضربه‌های روحی فراوانی را برای دانش‌آموزان به ارمغان می‌آورد و ضروری است که دانش‌آموز به همراه یک والد یا یک بزرگ‌تر به مشاور مراجعه کند تا بتواند با این اتفاق کنار بیاید و مشکلات والدین منجر به افت تحصیلی و کزروی‌های اجتماعی دانش‌آموزان نشود. مصاحبه‌شونده شماره ۹ بر این باورند که: «مشکلات خانوادگی خواه‌ناخواه بر مسائل تحصیلی تأثیرگذارند و حضور مشاور می‌توانست مؤثر باشد». (موارد مشابه: ۳، ۱۱ و ۱۲).

۲-۳-۲ بی‌خیالی والدین نسبت به تربیت اخلاقی فرزندانشان

دانش‌آموزان ابتدایی کنجکاو هستند و دوست دارند درباره همه چیز بدانند و والدین واقعاً باید ملاحظه کنند که فرزندشان چقدر درباره هر چیز، اطلاع دارد. مصاحبه‌شونده شماره ۱۷ ابراز کردند: «بیشترین مشکلی که من در کلاس دارم مربوط به بی‌ملاحظگی خانواده‌هاست. مثلاً فیلم‌هایی نگاه می‌کنند که اصلاً مناسب سن دانش‌آموزان نیست و باعث خیلی از مشکلات و حتی بلوغ زودرس هم می‌شود». (موارد مشابه: ۱۲ و ۱۴)

۲-۳-۳ غفلت از ناسازگاری دانش‌آموزان با والدینشان

در هر خانواده‌ای تعارضات و مشکلاتی وجود دارد. مهم است که والدین و دانش‌آموزان به درک متقابل برسند و بتوانند مسائلمان را عاقلانه و منطقی حل کنند. مصاحبه‌شونده شماره ۷ ابراز کردند: «بعضی‌ها احساس می‌کنند روحیه‌شان باروحیه والدینشان سازگار نیست. یا بعضی‌ها احساس می‌کنند پدر و مادر بین بچه‌هایشان فرق می‌گذارند و این موارد باید پیگیری شوند». (موارد مشابه: ۸ و ۱۰)

۲-۳-۴ مسکوت ماندن خشونت خانگی

خشونت خانگی از جمله مشکلاتی است که معمولاً مسکوت می‌ماند؛ زیرا دانش‌آموزان می‌ترسند حرفی بزنند و وقتی به خانه بروند، بیشتر از پیش مورد خشونت قرار بگیرند و یا شاهد خشونت هستند و می‌ترسند از آن حرف بزنند و خودشان هم مورد خشونت قرار بگیرند. حضور مشاور، امکان حمایت مؤثر از کودک و والدین مورد خشونت قرار گرفته را فراهم می‌سازد و از ادامه آسیب‌ها جلوگیری می‌کند. مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ اظهار داشتند: «امسال چندمورد کودک آزاری در کلاس مشاهده شد. مثلاً کودک کار اشتباهی انجام داده بود و پدرش ابروی او را تراشیده بود چنین موردی حتماً به مشاور نیاز دارد».

جدول ۲. یافته‌های مفهوم، مقوله‌ها و تم

مفهوم	مقوله	تم
ریشه‌یابی مشکلات دانش‌آموزان		
حل مشکلات دانش‌آموزان در مدرسه بدون برچسب خوردن و قضاوت‌شدن		
تحمل‌پذیر نمودن سوگ والدین	برای دانش‌آموزان	
شناسایی و درمان رفتارهای نامتعارف دانش‌آموزان		
مشارکت در تربیت جنسی دانش‌آموزان		نقش
ایجاد حس خوشایند حل مسئله		مشاور در
تسهیل برخورد با دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری		مدارس
تسهیل مواجهه با دانش‌آموزان پرخاشگر	برای معلمان	ابتدایی
فراهم کردن زمینه تعامل سازنده معلم با والدین		
کمک به افزایش حس اعتماد به نفس دانش‌آموزان دارای مشکلات جسمی		
گفتگو و تعامل سازنده با دانش‌آموزان		
تسهیل تعامل با دانش‌آموزان در سن بلوغ	برای والدین	
یادآوری نیاز دانش‌آموزان به گفتگو به والدین		

تسهیل همکاری والدین با معلم برای حل مشکلات فرزندشان		
تأثیر سوء اضطراب جدایی بر دانش آموز	مشکلات	پیامدهای
بی‌توجهی به ریشه عدم تمرکز دانش آموزان	هیجانی	عدم
بی‌توجهی به مشکلات گسترده سن بلوغ		حضور
تأثیر سوء کودک‌آزاری بر روحیه و عملکرد دانش آموز		مشاور در
عدم پرداختن به علت‌های بی‌حوصلگی و تنبلی دانش آموزان		مدارس
تبدیل مشکلات جزئی کودک به بحران بزرگسالی	برای دانش آموزان	ابتدایی
ضعف تحصیلی		
سردرگمی		
غفلت از پایین بودن اعتمادبه‌نفس دانش آموزان		
ناسازگاری دانش آموزان با همدیگر		
غفلت از آسیب‌های فضای مجازی		
مسکوت ماندن ناهنجاری‌های اخلاقی		
عدم برخورد صحیح با دانش آموزان دارای اختلال یادگیری		
غفلت از تأثیر منفی طلاق بر روحیه و عملکرد دانش آموزان		
عدم زمان کافی برای حل مشکلات دانش آموزان	برای معلمان	
عدم تخصص کافی معلمان برای حل مشکلات دانش آموزان		
تأثیر منفی کنترل‌گری بر دانش آموزان		
فرایند دشوار حل مشکلات دانش آموزان		
مسکوت ماندن خشونت خانگی		
غفلت از تأثیر سوء مشکلات خانوادگی بر عملکرد تحصیلی	برای والدین	
غفلت از ناسازگاری دانش آموزان با والدینشان		
بی‌خیالی والدین نسبت به تربیت اخلاقی فرزندانشان		

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این در پاسخ به سؤال اول دال بر این که معلمان مقطع ابتدایی استان کردستان بر اساس تجارب خود، نقش مشاوران در مدارس ابتدایی را چگونه تحلیل می‌کنند، معلمان اظهار داشتند که حضور مشاور برای مدارس ابتدایی بسیار لازم و ضروری است و اگر مشاور در مدارس ابتدایی حضور داشت، می‌توانست در بسیاری از زمینه‌ها ایفای نقش کند. از جمله زمینه‌هایی که مشاوران مدارس ابتدایی می‌توانند نقش مؤثر و فعالی داشته باشند، عبارت‌اند از: برخورد با دانش آموزان در سن بلوغ، حل مشکلات عاطفی دانش آموزان در مدرسه بدون برچسب خوردن و قضاوت شدن، شناسایی و ریشه‌یابی مشکلات دانش آموزان در کودکی پیش از تبدیل شدن به بحران در بزرگسالی، گفت‌وگو و تعامل سازنده با تمام دانش آموزان، کمک کردن به معلم در بسیاری از زمینه‌های تحصیلی و تربیتی، نهادینه کردن مراجعه به مشاور از طریق تجربه احساس خوشایند حل یک مسئله، تعامل درست با والدین و جلب همکاری آن‌ها در جهت حل مشکلات دانش آموزان، تحمل سوگ از دست دادن والدین، کمک به دانش آموزان دارای اختلال یادگیری و تربیت جنسی دانش آموزان. این‌ها مواردی هستند که البته از محیطی به محیطی دیگر و از فردی به فردی دیگر، احتمالاً متفاوت‌اند. معلمان درعین حال تصریح داشتند که میزان نیاز به مشاور در هر مدرسه می‌تواند متناسب با شرایط محیطی و فردی متفاوت باشد. آنان خاطرنشان کردند که گرچه معلمان نیز در این حوزه‌ها اقداماتی انجام می‌دهند، اما زمان و تخصص لازم برای پرداختن همه‌جانبه به چنین مسائل پیچیده‌ای در اختیارشان نیست. از این‌رو، حضور مشاوران در مدارس برای حمایت از دانش آموزان، والدین و معلمان بسیار ضروری ارزیابی شد.

همچنین معلمان با اشاره به گسترش فضای مجازی در میان دانش‌آموزان، به مشکلات نوظهور ناشی از این پدیده اشاره کردند و آن را از جمله دغدغه‌های مهم خود دانستند. به گفته آنان، پرخاشگری و ناسازگاری ناشی از ورود دانش‌آموزان به دوران بلوغ، همراه با گوشه‌گیری و سردرگمی، از مشکلات شایع در مدارس ابتدایی است که مشاوران می‌توانند نقش پررنگی در کاهش یا رفع آن‌ها ایفا کنند. حضور یک مشاور آگاه در مدرسه‌ها باعث می‌شود دانش‌آموزان یک راهنمای هم فکر و همدل در کنار خود داشته باشند و به راحتی بتوانند سؤالات و مسائل خود را با او در میان گذاشته و به راه‌حل‌های مناسب و صحیحی دست یابند.

بر اساس تجارب معلمان، حضور یک مشاور آگاه و کارآزموده در مدارس ابتدایی می‌تواند نقش مهمی در ارتقای سلامت روانی و تحصیلی دانش‌آموزان ایفا کند. وجود چنین فردی به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که پرسش‌ها و مسائل خود را در محیطی امن و حمایتی مطرح کرده و به راه‌حل‌های صحیح دست یابند؛ از این رو، ضروری است سیاست‌گذاران آموزشی زیرساخت‌های لازم برای استقرار مشاوران در تمامی مدارس ابتدایی را فراهم آورند. تنها در چنین شرایطی می‌توان انتظار داشت که مدارس نه تنها در حوزه آموزش، بلکه در ابعاد روان‌شناختی و اجتماعی نیز به اهداف خود دست یابند.

این بخش از یافته‌های ما با نتایج کار براون و دیوید (۲۰۲۴) همسو است چرا که هر دو اهمیت دادن مشاوران مدرسه و لزوم توجه مستمر به مسائل پیرامون نسبت به مشاور دانش‌آموز به مدرسه و فعالیت‌های مشاوره‌ای را اثبات می‌کنند (براون و همکاران، ۲۰۲۴). این یافته که اگر مشاور در مدرسه حضور داشته باشد، به معلم کمک می‌کند تا دانش‌آموزان را بهتر بشناسد و اگر دانش‌آموزی مشکلی داشته باشد، با کمک همدیگر ریشه مشکل را پیدا می‌کند و سعی می‌کند آن را حل کنند تا به بحران بزرگسالی تبدیل نشود، با یافته‌های آج و همکاران (۱۳۹۴، ص. ۶) همسو است چرا که آنها هم معتقدند مشاور مدرسه، به انجام فعالیت‌هایی در زمینه‌های شناخت دانش‌آموزان، راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی با دانش‌آموزان و اولیای آنان و کارکنان مدرسه، و ارجاع به موقع دانش‌آموزان نیازمند به مراکز ذیربط برای دریافت کمک‌های ضروری مبادرت می‌ورزد. مسئولیت‌های مشاور مدرسه در مقاطع متعدد تحصیلی متفاوت است. مشاور مدرسه، همچنین معلم را در شناخت دانش‌آموزان کمک می‌کند.

مشاور علاوه بر نقش تربیتی در مدارس، نقش مداخله‌گر و تأثیرگذار در زمینه تحصیلی دانش‌آموزان را هم دارد. این موضوع با یافته‌های ساتیاروند و فرهادی (۱۳۹۴) همسو است. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن است که راهنمایی و مشاوره تحصیلی موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی، افزایش پیشرفت تحصیلی و کاهش افت تحصیلی و تقلیل مشکلات رفتاری دانش‌آموزان می‌شود؛ از این رو می‌توان ادعا کرد که خدمات و فعالیت‌های مشاوره تحصیلی وسیله‌ای تسهیل‌کننده برای رسیدن به هدف‌های آموزش و پرورش قلمداد می‌شود؛ بنابراین از دلایل عملکرد مثبت و مفید مشاوره تحصیلی بر افزایش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان به این نکته اشاره کرد که باعث افزایش آگاهی دانش‌آموزان درباره اعمال و فعالیت‌های تحصیلی آنان، افزایش آگاهی آنان نسبت به نقاط قوت و ضعفشان می‌گردد و در نتیجه با ایجاد انگیزه مهارت‌های تحصیلی خود را افزایش می‌دهند. این پژوهش هم راستا با پژوهش راجا خانسا (۲۰۱۵) است؛ زیرا معلمان بیشترین دغدغه‌ای که داشتند در رابطه با مشکلات رفتاری و احساسات دانش‌آموزان بود. اکثر معلمان مصاحبه شده معتقدند مشاور به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با مشکلات روانی مقابله کنند، این همان چیزی است که آن‌ها به عنوان مهم‌ترین نقش مشاور ذکر کرده‌اند (راجا خانسا، ۲۰۱۵، ص. ۳۸۵).

یافته‌های این پژوهش با یافته‌های حسین بر و همکاران (۱۴۰۰، ص. ۴۲) از منظر ضرورت استفاده از خدمات مشاوره در آموزش و پرورش در مواردی مانند تأمین و ارتقای بهداشت روان دانش‌آموزان و ایجاد زمینه برای تسهیل رشد همه‌جانبه دانش‌آموز، وجود تفاوت‌های فردی در دانش‌آموزان و ... همسو است.

بنا بر یافته‌های پژوهش، نقش مشاوران در سلامت روان دانش‌آموزان بسیار لازم و ضروری است و این با یافته‌های امیلی و همکاران همسو است (۲۰۲۲).

در پاسخ به سؤال دوم دال بر این که معلمان مقطع ابتدایی در استان کردستان، پیامدهای عدم حضور مشاوران در مدارس ابتدایی این استان را شامل چه مواردی می‌دانند؟ به بیان پیامدهای عدم حضور مشاور در مدرسه پرداختند. از مهم‌ترین پیامدهای عدم حضور مشاور در مدارس ابتدایی می‌توان به این موارد اشاره نمود: عدم تخصص معلمان در زمینه مشاوره، وجود و غلبه مشکلات گسترده مربوط به سن بلوغ، عدم زمان کافی معلمان برای پرداختن به مشکلات دانش‌آموزان، کودک‌آزاری و مزاحمت، پرخاشگری و ناسازگاری دانش‌آموزان با

همدیگر، ضعف عملکرد تحصیلی، خشونت خانگی، حواس پرت بودن و عدم تمرکز دانش‌آموزان، دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، سردرگمی دانش‌آموزان، غفلت از نیاز دانش‌آموزان به گفتگو و هم‌صحبتی، ناسازگاری دانش‌آموزان با والدینشان، ناهنجاری‌های اخلاقی، فرزندان طلاق، بی‌ملاحظگی والدین، پایین بودن اعتماد به نفس دانش‌آموزان، بی‌حوصلگی و تنبلی دانش‌آموزان، تبدیل شدن مشکلات جزئی به بحران، تأثیر سوء مشکلات خانوادگی بر عملکرد تحصیلی، اضطراب جدایی و فرایند دشوار و طولانی حل مشکلات دانش‌آموزان. بسیاری از این مشکلات بر هم تأثیر می‌گذارند؛ مثلاً تعدادی از مصاحبه‌شوندگان اعلام کردند که پرخاشگری و گوشه‌گیری دانش‌آموزانشان ارتباط مستقیمی با تغییرات سن بلوغ آن‌ها دارد. به همین دلیل استنتاج می‌شود اگر مشاور در مدرسه حضور داشت، به تسهیل کنار آمدن دانش‌آموزان با تغییرات سن بلوغ کمک می‌کرد و میزان پرخاشگری و گوشه‌گیری دانش‌آموزان با کاهش چشمگیری مواجه می‌شد.

یافته‌های این پژوهش با یافته‌های غباری بناب و همکاران (۱۳۸۸، ص. ۲۲۳) همسو است زیرا آنها معتقدند درصد بالایی از مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان وجود دارد که نیازمند طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخلات روانشناختی است. برخی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که اضطراب و افسردگی همراه با اختلال‌های سازشی در دوران نوجوانی نمایان می‌شوند. مشکلات سلامت روانی در نوجوانان به‌طور کلی شامل حساسیت در روابط بین فردی، تنهایی، افسردگی، اضطراب، پرخاشگری و مسائلی در ارتباط با خودکشی است (محمدی مصیری و همکاران، ۱۳۹۱، ص. ۳۹۸) کازدین (۱۹۹۳). یافته‌های این پژوهش از نظر اشتراک اضطراب و پرخاشگری دانش‌آموزان تا حدودی در راستای پژوهش حاضر است. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر تا حدودی در راستای تحقیقات ویکس_نلسون و ایزرائیل (۲۰۰۳) و نجاتی (۱۳۹۱، ص. ۱۶۵) است. چراکه هنوز هم مانند سالهای گذشته، کمبود و نقص توجه، پرخاشگری، اضطراب و ناسازگاری اجتماعی از مشکلات عمده دانش‌آموزان ابتدایی هستند و لازم است به این مشکلات رسیدگی شود و حضور مشاور در مدارس ابتدایی می‌تواند تسهیل کننده این امر باشد. اما مصاحبه‌شوندگان در این پژوهش، به مواردی مانند بیش‌فعالی، افسردگی، رفتار ضد اجتماعی، هراس اجتماعی، لجبازی و نافرمانی، اوتیسم، اخلاص سلوک، اضطراب فراگیر و هراس، اشاره نکردند؛ البته به این معنا نیست که در مدارس چنین مشکلاتی وجود ندارند؛ بلکه در این پژوهش، مصاحبه‌شوندگان به این موارد اشاره نکردند.

در راستای محدودیت‌های تحقیق لازم به ذکر است که پژوهش حاضر صرفاً بر دیدگاه معلمان متمرکز بوده و ابعاد تجربی دانش‌آموزان و والدین از فرآیند حذف شده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، پیشنهاد می‌شود در سطح کلان و ملی، سیاست‌گذاری‌هایی به منظور اختصاص دست کم یک مشاور متخصص، کودک‌شناس یا مددکار اجتماعی به هر مدرسه‌ی ابتدایی انجام گیرد. هدف از این اقدام، شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی و روانی در محیط‌های آموزشی است. همچنین، مدارس ابتدایی واقع در شهرستان‌ها، نواحی حاشیه‌ای شهرها و مناطق روستایی باید در اولویت برنامه‌های حمایتی و مداخلات تخصصی مشاوران و مددکاران اجتماعی قرار گیرند، زیرا این مدارس معمولاً در معرض چالش‌های عمیق‌تر تربیتی و اجتماعی قرار دارند. از آن‌جا که در این پژوهش تمرکز بر پیامدهای تربیتی و آموزشی بوده است، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آینده ابعاد روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی مرتبط با موضوع را نیز بررسی کنند. این رویکرد چندبعدی می‌تواند به ارائه‌ی تصویری جامع‌تر و واقع‌گرایانه‌تر از چالش‌ها و راهکارهای موجود در نظام آموزشی ابتدایی منجر شود.

پیروی از اصول اخلاقی پژوهش

در پژوهش حاضر کلیه اصول اخلاقی، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است. تمامی شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش رضایت شفاهی خود را اعلام نمودند و اطمینان لازم در مورد محرمانگی اطلاعات به آنها داده شده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان از مراحل اولیه تحقیق تا پایان نگارش مقاله، به‌طور فعال در این پروژه مشارکت داشته‌اند. نویسنده اول: پژوهشگر اصلی و نگارنده قسمت‌های چکیده، روش‌شناسی، تحلیلگر داده‌ها، نگارنده بحث، نتیجه‌گیری و بازبینی کننده. سهم ۵۰٪.

نویسنده دوم: نگارنده بخش مقدمه، اجرای مصاحبه‌ها، ویرایش و آماده‌سازی بر اساس دستورالعمل مجله. سهم ۵۰٪.

تعارض منافع

بین نویسندگان پژوهش حاضر هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- Adhami, A., Nouhi, E., Mohammadalizadeh, S., Jalili, Z., and Fattahi, Z. (2008). Teachers' attitudes towards academic counseling and guidance and their opinions about the tasks of counseling. *Iranian Journal of Education in Medical Sciences*, 8(1 (19th issue), 7-14. SID. <https://sid.ir/paper/405798/fa>
- Ahmadi, S., Hassani, M., and Mousavi, M. (2018). The relationship between the school's moral climate and the sense of belonging to the school and students' academic achievement. *Ethics in Science and Technology*, 13(4), 125-132. SID. <https://sid.ir/paper/122746/fa>
- Aj, A., Ainbeigi, A., Jahadi, H., and Jafari, M. (2015). The role of school counselors and staff in improving students' academic performance. *International Conference on Humanities, Psychology and Social Sciences*. SID. <https://sid.ir/paper/835260/fa>
- Alexander, E. R., Savitz-Romer, M., Nicola, T. P., Rowan-Kenyon, H. T., & Carroll, S. (2022). We are the heartbeat of the school: How school counselors supported student mental health during the COVID-19 pandemic. *Professional School Counseling*, 26 (1b), 1-10. (<https://doi.org/10.1177/2156759X22105557>)
- Bahrani, M. (2016). Counseling needs assessment in high school students: A study of the reliability and validity of the Persian version of the questionnaire for assessing students' counseling needs. *Applied Counseling*, 6(2), 23-40. SID. <https://sid.ir/paper/218201/fa>
- Bayat, A. (2015). Teachers' attitudes towards the curriculum of individual moral education for second-year high school students. *Quarterly Journal of a New Approach to Children's Education*, 7(1): 1-9. 10.22034/naes.2025.462578.1450
- Brown, Carleton H., and David S. Knight. (2024). *Student-to-School Counselor Ratios: Understanding the History and Ethics behind Professional Staffing Recommendations and Realities in the United States*. (EdWorkingPaper: 24-977). Retrieved from Annenberg Institute at Brown University: <https://doi.org/10.26300/pzh5-6t96>
- Dean Miller, G. (1989) , *Elementary School Guidance & Counseling*, Vol. 24, No. 1, *SPECIAL ISSUE ON PREVENTIVE AND DEVELOPMENTAL COUNSELING*, pp. 77-88.
- Farajian, M., Ghasemzadeh, A., Heidari Zaranji, S.Z.(2022). The effectiveness of life skills training in elementary school on the mental health and behavioral adjustment of students in elementary schools in Pars Abad city. 3 2022; 5 (35):1-5.
- Farshad, M., and Fekri, C. (2019). Construction and validation of the dimensions of professional growth questionnaire for consultants. *Journal of Career and Organizational Counseling*. 11, (38). 150-127. <https://doi.org/10.29252/jcoc.11.1.137>
- Ghabari Bonab, B., Parand, A., Hossein Khanzadeh Firouzjah, A., Molali, G., and Nemati, Sh. (۲۰۰۹). The Onset Rate of Behavioral Problems in Elementary School Students in Tehran. *Exceptional Children. Research in the Field of Exceptional Children*, 9(3). (33 Consecutive), 223-238. SID. <https://sid.ir/paper/357600/fa>
- Habibi, H., Fathelahi, N., and Esmailpour, H. (2024). Challenges of school counselors and strategies to deal with them. Sexual and psychological disorders. *morbid psychology with emphasis on sexual differences*. 2(3), e212256 .
- Hardesty, P., & Dillard, J. (1994). The role of elementary school counselors compared with their middle and secondary school counterparts. *Elementary School Guidance & Counseling* , December 1994, Vol. 29, No. 2, pp. 83-91.
- Hassani, H., and Asadi, S. (2019). Challenges of the Iranian primary education system. *Quarterly Journal of a New Approach to Children's Education*, 1(2): 38-30. 10.22034/naes.2020.102445 (Persian)
- Hosseini, M., Saadatmand, Z., Baratali, M., & Yousefi, Z. (2021). Revision of empowerment programs for educational counselors in education to provide an appropriate model. *Quarterly Journal of Educational Leadership and Management*, 15(2), 23-47.

- Karami, M, and Choupani, M. (2019). Explaining the personality dimensions of consultants' competence from the perspective of successful consultants: A qualitative study. *Qualitative Research in Health Sciences*, 8(2), 154-169. SID. <https://sid.ir/paper/215441/fa>
- Khansaa, R. (2015). Teachers' Perceptions toward School Counselors in Selected Private Schools in Lebanon. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 185 381 – 387. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.411>
- Kiani, A., Navabinejad, Sh., and Ahmadi Nodeh, Kh. (2008). Personality traits and compliance with professional ethics in counselors and psychologists. *Thought and Behavior in Clinical Psychology (Thought and Behavior)*, 2(8), 79-90. SID. <https://sid.ir/paper/356854/fa>
- Mohammadi Masiri, F., Shafiefard, Y., Davari, M., and Basharat, M. A. (2012). The role of self-control, quality of relationship with parents, and school environment in mental health and antisocial behaviors of adolescents. *Developmental Psychology (Iranian Psychologists)*, 8(32), 397-404. SID. <https://sid.ir/paper/101485/fa>
- Mullen .,P., & Gutierrez, M.2018 .Burnout, Stress and Direct Student Services Among School Counselors. *The Professional Counselor* Volume 6, Issue 4, Pages 344–359. <https://scholarworks.wm.edu/educationpubs/120/#:~:text=344%2D359.%20doi%3A-10.15241/pm.6.4.344,-Download>
- Nejati, V. (2012). Prevalence of behavioral problems among elementary school students in the cities of Tehran province. *Scientific Journal of the Medical System Organization of the Islamic Republic of Iran*, 30(2), 162-168. SID. <https://sid.ir/paper/41092/fa>
- Qayumi Bidhendi, A., and Etemad Ahri, A. (2019). Factors affecting ethics education in schools. *Ethics in Science and Technology*, 14(5 (Special Issue 02)) , 142-151. SID. <https://sid.ir/paper/122856/fa>
- Qasemzadeh, A., Abasian, H., & Mahmoudi, Y. (2021). Study of behavioural problems of pupils in schools: Components and providing solutions. *Applied Studies in Social Sciences & Sociology*, 4(1), 35–48.
- Rezaei Sharif, A., Sheikh-ul-Islami, A., and Rajab Pour-Niknam, F. (2016). Validation of the Multicultural Competency Scale of School Psychology in School Counselors. *Quarterly Journal of Educational Measurement*, 7(25), 29-47. doi: 10.22054/jem.2017.15068.1405.
- Risnawati, ch. Jakfar, A. Syah, M & Armansyah, R. Hendriyanto et al. (eds.) , A Systematic Literature Review of Counseling Strategies to Support the Psychological Well-Being of Elementary School Students. Proceedings of the 5th International Conference on Education, Humanities, and Social Science (ICEHoS 2025) – Japan Series, Advances in Social Science, Education and Humanities Research 940, https://doi.org/10.2991/978-2-38476-450-1_22
- Satyarvand, F., and Farhadi, A. (2015). Investigating the role of counselors in students' academic achievement from the perspective of teachers and students of girls' high schools in Pol-e-Dokhtar. International Conference on Humanities, Psychology, and Social Sciences. SID. <https://sid.ir/paper/835780/fa>
- Shahraki Nia, M., & Kamanbaz, Z. (2021). The prevalence of behavioral disorders among elementary school students. *Pazhuheshnameh Ormazd*, (61B), 81–92.
- Vojdani Hemmat, M., and Kalantar Hormozi, A. (2012). Studying the perception of school counselors of their professional role. *Bi-Quarterly Journal of Applied Counseling. Shahid Chamran University of Ahvaz*.11(2), 136-105. <https://doi.org/10.22055/jac.2021.38252.1824>